

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY X.

BARCELONA 28 DE FEBRER DE 1887

NÚM. 100.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis 1'50 pessetas al any.—Número sol 25 cénts.
Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuen dirigir-se totas
las comunicacions, y en las llibrerías de Verdaguer y Parera.

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFICAS

COMISSIÓ PERA LA «EXPOSICIÓ DE GRABATS» D' AUTORS CATALANS
Ó D' ASSUMPTOS REFERENTS Á CATALUNYA.

Aquesta Comissió, al objecte de donar més amplitut y regularitat á la sobredita Exposició, d' acort ab la Junta Directiva, ha resolt formular las següents BASES pera la reglamentació de la meteixa:

1.ª Podrán pendrer part en la **Exposició de grabats** tots los que possehescan exemplars que respongán als termes compresos en sa nominació, sian ó no, individuos de la CATALANISTA.

2.ª A fi de donar temps suficient al Srs. aficionats que desitjin concorrehi, queda deferit lo plasso pera la admisió de grabats fins al 10 de Mars vinent, senyalantse pera la inauguració de la Exposició lo dia 20 del propi mes.

3.ª Queda autorisada la Comissió pera descartar del aplech de grabats que rébi, tots los que no consideri pertinents, pera assegurar lo bon éxit de la **Exposició**.

4.ª Closa que sia aquesta, la Comissió publicará una Memoria donant compte dels Srs. exposants, ensemps que de la importancia de sas colleccions respectivas.

5.ª Podrá visitarse la **Exposició de grabats** de 8 á 11 de la vetlla los dias feyners, y de 11 á 1 del matí los de festa.

6.ª Lo dependent de la Secretaria de la Associació queda facultat pera rébrer los grabats que se li presenten, aixís com pera facilitar al portador lo resguart corresponent, habilitantse pera son efecte las horas acostumadas.

Tot lo que 's posa en coneixement dels Srs. Socis y aficionats que desitjin concorrer á la referida exhibició.—Barcelona 26 de Febrer de 1887.—P. A. de la C. E.—*Lo Secretari* 1.er, JOAN PONS Y MASSAVEU.

TORN DE CONFERENCIAS

Mars 4 — Interpretació y calch de lápidas.—D. Eduart Tamaro.

SESSIONS Y EXCURSIONS

Mars 11.—Sessió preparatoria del la excursió al Salt de Gualba.
—Lectura de la Memoria de la excursió á la Espluga, Poblet, Vimbodí y Milmanda (acabament), per D. Lluís M. Soler; y d' una Noticia descriptiva del *Desert de Sarriá*, per D. Gayetá Cornet y Mas.

» 13.—Excursió al Salt de Gualba.

» 18.—Sessió preparatoria de la excursió á Samalús, Cánovas y Marata.—Lectura de la Memoria de la excursió á Banyolas y Besalú (comensament), per D. Pelegrí Casades y Gramatxes.

» 20.—Excursió á Samalús, Cánovas y Marata.

» 24.—Sessió preparatoria de la visita á la colecció d' objectes de serralleria, de D. Jaume Rossinyol.—Lectura de la Memoria de la excursió á St. Martí Sarroca, per D. Claudi Durán y Ventosa.

» 27.—Visita á la colecció d' objectes de serralleria, de D. Jaume Rossinyol.

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES DE FEBRER.

D. Manel Tintoré y Mercader.

» Cassimir Brugués y Escuder.

» Joseph M.ª Francolí.

» Cárles Malvehy y Fábregas.

» Enrich Nubiola y Planas.

» Joseph M.ª Rodriguez.

EXCURSIONS

(*Extracte*)

VISITA AL ARXIU DE LA CORONA D' ARAGÓ, (oficial), 23 Janer 1887.
Assistència dels Srs. Casades (P.), Melé, Santamaría, Palau, Brugués, Bassegoda, Bruguera, Borrell, Bulbena, Catarineu, Cristies, Colomer, Fatxó, Gaza, Guitart, Llopis (J.), Moragas, Negre, Prats, Roig, Tàmaro, y Tintoré (Ll.)

A las deu del matí, passaren dits consocis al Real y General Arxiu de la Corona d' Aragó, que 's troba situat en son magnífich estatge del *quarto nou* del antich *Palau Real*. Rebutts ab gran deferencia per lo digníssim Sr. Arxiver D. Manuel de Bofarull, foren introduhits en son despaig, ahont, además de varias riquesas diplomáticas y sigilográficas, se guardan en apropiada urna las cendras del comte D. Ramon Berenguer III, salvadas de las ruinas de Ripoll.

Entrantse desseguida á la primera sala del Arxiu, foren admirats lo gran nombre de Registres de Cancillería dels Reis d' Aragó, los que possats ab rigorosíssim ordre, contenen la historia de llargas centurias ab una fidelitat incontestable. Allí també vege ren lo gran nombre de pergamins que tant de la meteixa época com de la anterior dels Comtes de Barcelona, se conservan ab la deguda classificació y esment; no ménys que molts Butllas Pontificals, en que 's resolen árduas qüestions, ó son concedits prehuats privilegis á poderosos monarcas aragonesos.

Distribuhits en la meteixa y altres salas, foren vists diferents Processos célebres, com per exemple lo del destronament del rey de Mallorca y lo format al Comte d' Urgell D. Jaume lo Desditxat; los grans plechs de la visita trienal dels Diputats de Catalunya; la interessant colecció dels Dietaris de la propia Generalitat y la copiosa colecció de Cartas Reals, en la que tantas cosas poden llegirse, pera major ilustració de la historia pàtria.

També foren vists los riquíssims processos de las Corts de Catalunya, y una notable colecció de cartas árabes, algunas ab ornamentació caligráfica característica.

Molts altres papers fins á la guerra de la Independencia, demostraren als excursionistas quanta es la válua diplomática del visitat Arxiu, més cresqué ancara á sos ulls sa importancia vista la copiosa é interessant colecció de Códices que també guarda.

Dels monastirs de St. Pau del Camp, de Ripoll, de St. Cugat del Vallés, de Poblet y altres, foren salvats abans de sa destrucció en 1835 importantíssims códices. tant notables per son contingut, com per las hermosíssimas vinyetas é initials de que están decorats; y de tals riquesas ne vegeren los excursionistas una bona part en sa visita.

Incansable dit Sr Arxiver, que conta més de 56 anys en sa carrera, y que tant s' ha esmerat en la magnífica disposició del Arxiu de la Corona d' Aragó, única en sa classe per lo perfecte y acabada; doná cuantas noticias se li demanaren respecte á sos augments é importancia històrica, y tant per ellas com per tot lo que ab gran plaer examinaren, pogueren convencers los visitants, de que aquell venerable depòsit, es un far que dominant en mitj de la ciutat la més capdalt de las del antich reyalme d' Aragó, en ella brilla iluminant ab raigs esplendents la historia de la Corona Aragonesa.

COMUNICACIONES

En la excursió que per acort de la Junta Directiva d' aquesta ASSOCIACIÓ se portá á terme á la antigua iglesia de St. Miquel, del castell de Marmellá, extrém N. O. del Panadés, en lo dia 1.er de Novembre del any prop passát, quedáren los senyors que á dita excursió concorreguén, agradablement sorpresos davant d' una interessantíssima pintura mural que adorna l' arch toral y ábside d' aquella iglesia, única part menys destruïda del monument, y qual obra d' art se creu pertanyer al sigle XI. En lo número 97 del EXCURSIONISTA, corresponent al mes adalt referit, se fá de dita pintura una suscita ressenya, completada en los párrafos que ha escrit sobre la meteixa nostre Secretari 2.^{on} D. Antoni Palau, en la *Memoria* de dita excursió llegida la vetlla del 18 del mes present,

en quals párrafos se dona clara idea de la importancia y remarcable interés d' aquell llunyá recort artístich, tal vegada únich á Catalunya, y per tant, digne de ser á tota costa conservat, atés son indisputable valor arqueològich.

Desitjosa la Junta Directiva de qué tan raro exemplar de pintura mural bisantina no acabi de desapareixer en un periodo més ó menys llunyá, y atenent á un dels fins reglamentaris de la Associació, posá en coneixement de la Comissió de Monuments històrichs y artístichs de Tarragona, á qual Corporació pertany lo cuidado d' aquell monument, per estar enclavat dintre de lo que forma la provincia referida, la existencia d' aquella notable pintura mural; cridantli l' esment sobre 'l deplorable estat en que 's troba y suplicantli que procurés evitar en lo possible sa comensada destrucció. A dit efecte endressá á dita Comissió la comunicació que 's transcriu:

«(Tímbre de la *Associació*). N.º 27.—Aquesta Junta Directiva te l'honor de posar en coneixement de la Il·ltre. Comissió de monuments històrichs y artístichs de la digníssima Presidencia de V. S., que en una excursió verificada per alguns individus de la CATALANISTA lo dia 1.º de Novembre corrent, á las ruinas del castell-monastir de St. Miquel de Maemellá, conegut avuy pels Castellots y proper á dit lloch, quedaren agradablement sorpresos devant d' una obra d' art, poch menos que ignorada, y que, en lo parer d' aquesta Junta Directiva, es digne de mereixer la atenció de V. S. y la protecció de la Corporació que ab tant acert presideix.»

«En la part interior del ábside de la m'itj enderrocada iglesia d' aquell ex-monastir, s' observa una notable pintura mural, visiblement bisantina perteneixent tal vegada als sigles XI ó XII, constituïda per faixas ab entrellassos y escáchs, grans figuras de formas rígidas y allargadas, arbres y angels, etc., dominant en tota la pintura tons blavenchs, roigs y ócre.»

«Lo estat d' abandono en que 's troban aquelles ruinas fa temer que en un periodo de temps més ó menos llarch desapareixerán tan interessants pinturas, tal vegada úniques á Catalunya; y per consegüent, atesa sa importancia, se atreveix aquesta Junta Directiva á cridar la atenció de V. S. pera que se serveixi disposar sobre 'l particular lo que sa ilustració y competencia en aquests assumptos crega més convenient.»

«Deu guardi á V. S. molts anys.—Barcelona 16 Novembre de 1886—Lo President, Cèssar August Torras.—Lo Secretari 1.º, Francesch de Boter.

—Iltre Sr. President de la Comissió Provincial de monuments històrics y artístichs de Tarragona.»

Passàren desde la fetxa últimament dita bastants dias sense que aquella Comissió contestés, ni tan sols acusant rebut de nostre ofici, per qual motiu acordá la Directiva reproduir la comunicació que precedeix en 4 del present mes, ab la següent manifestació:

«Y no havent rebut fins avuy dia la contesta que assumpto d' aytal interés reclama, y de la que 's creu aquesta Junta mereixedora, acordá en sessió del 1.er del actual, dirigir-se de nou á V. S. reproduhint la precedent comunicació, é instant á eixa Iltre. Comissió de Monuments pera que 's servesca atendre tot quant son context integra ab la premura que li sia dable.»

En aquest estat, lo dia 11 del propi mes se rebé, extesa en un paper simple, sense timbre ni segell de cap mena, la comunicació del Sr. Marqués de Montoliu, que literalment diu aixís:

«Con el número 27, y con un membrete en que se lee *Associació Catalanista d' excursions científicas, Paradís, 10, 2.ª Barcelona*, he recibido una comunicación, fechada el dia 4 de los presentes y suscrita por el Presidente y Secretario de dicha *Associació*; y como quiera que las comunicaciones oficiales dirigidas á una corporacion oficial han de estar escritas en el idioma nacional, ruego á V. se sirva remitirme traducido al espanyol la comunicació que adjunta devuelvo, única forma en que puedo dar cuenta, á la Corporacion de mi Vice-Presidencia, de las comunicaciones que reciba.—Dios guarde á V. muchos años.—Tarragona 10 de Febrero de 1887.—El Vice-Presidente, Marqués de Montoliu.—Al Sr. Presidente de la *Associació Catalanista d' excursions científicas, Barcelona*.»

A semblant missiva, que deixá certament sorpresa á la Directiva, se contestá de la manera que segueix:

«(Timbre de la *Associació*).—Haventse rebut una comunicació suscrita per V. y escrita en llengua *castellana* en un paper simple, ó sia, sense que cap segell ni membret indiqui á quina Corporació pertany la Vice-Presidencia de que V. fa esment, encara que afirma que es aquella oficial; tinch lo gust de retornarli lo dit document, ja que aquesta Associa-

ció, que escriu en una llengua tan espanyola y nacional com la castellana, que V. usa, no ha tingut lo honor de dirigir á V. cap comunicació á la que esperés contesta. — Lo que li comunico als fins oportuns. — Deu quart á V. molts anys.—Barcelona 14 de Febrer de 1887.—Lo President, Cèssar August Torras.—Al Sr. Marqués de Montoliu, Vice-President. »

Encara que los fets relatats dónan motiu á molts é importants comentaris, los deixém á la prudent discreció de nostres lectors

Consti, de tota manera, que la ASSOCIACIÓ ha complert ab son deber, y si sas gestions s'estrellan davant de certas prevencions injustificadas; si, dintre de poch, un altre monument ve á augmentar la llarga y trista llista de las pérduas que ve sofrint Catalunya de sos antichs tresors artístichs é històrichs, no será pas, certament, per incúria seva, y cayguí allavors tota la responsabilitat damunt de qui corresponga.

NOVAS

En la secció corresponent del present número insertém las *Bases* pera la Exposició de grabats d'autors catalans ó que fassin referencia á la historia y al art de Catalunya que ha acordat celebrar la Junta Directiva de la ASSOCIACIÓ.

Atesa la utilitat que de la meteixa pot reportarse pera lo mellor coneixement dels recorts històrichs y de las incomparables bellesas naturals y artísticas de la terra, es per demés que insistím en la conveniencia de que 'ls senyors associats se dignin prestar sa efícas cooperació al pensament de la Directiva; esperant, que á aquest efecte, se servirán entregar los exemplars de factura catalana que considerin oportuns pera figurar en dit concurs. Desitjém que aquest sia nombrós y escullit y que servezca pera ferhi útils estudis sobre sos assumptos, épocas, y procediments ó sistemes; evidenciatsse d'eix modo, una vegada mes, la importància que realment enclou, per los artistes sempre reconeguda, nostra celebrada escola catalana.

Haventse ofert un senyor associat á anticipar las cantitats convenients pera que 's pugan publicar los volúms de *Memorias* desde l'any 1884 fins á la fetxa, la Junta Directiva acceptant y agraphint la oferta, ha

comensat los treballs oportuns pera que puguin anarse donant á llum seguidament.

També, debém fer avinent, que's troba molt avansada la impressió del volúm de *Memorias* del any 1879.

Publicacions rebudas darrerament: *Butlletí del Centre Català*, *El Arte y la Industria*, *El criterio comercial*, *El primor femeníl*, *El Siglo*, *Gaceta médico-catalana*, *La Bordadora*, *La Hormiga de Oro*, *La independencia médica*, y *Revista de la España regional*, de Barcelona; *El comercial é industrial*, de Manresa; *Lo Somatent*, de Reus; *Butlletí del Centre Català*, de Tarrassa; *Boletín del Centro artístico*, de Granada; y *Archivo Hispalense*, de Sevilla.

Han sigut cedit's á la ASSOCIACIÓ los objectes y obras següents:

Per D. Jaume Guerra Estapé: *Higiene de la alimentacion de los niños* ó reglas prácticas y sencillas que deben conocer las madres para conservar la salud de sus hijos, per lo propi donador. Barcelona 1887. Per don Narcís Arrufó: 101 monedas de coure de diferents països. Per D. Joseph de Martí y de Cardeñas: *El arte en la sociedad*, per lo propi donador, ab ilustracions, per Julian, Barcelona 1887. Per la Asociacion de Arquitectos de Catalunya: *Lista de los individuos que la componen* 1887, Barcelona 1887. Per D. Pere Santamaría: Un manuscrit *Dietari* del gremi de Julians y Mercés de Barcelona, pertanyent al any 1569. Per D. Joseph Herp: *El manicomio de la Santa Cruz*, breve reseña de los antecedentes de su fundacion y de la ceremonia celebrada el dia 20 de Diciembre de 1885 con motivo de poner la primera piedra del mismo, Barcelona 1886. Por el Instituto de Fomento del Trabajo Nacional: *Memoria* de los trabajos ejecutados por la comision de auxilios constituida en el propio Instituto para socorrer á los damnificados por los terremotos acaecidos en las provincias de Granada y Málaga, el dia 25 de Diciembre de 1884, Barcelona 1886. Per la Asociacion de arquitectos de Catalunya: *El Monasterio de Sta. Maria de Ripoll*, presentado por el arquitecto D. José Artigas y Ramoneda á sus compañeros de profesion en la excursion hecha al Monasterio por la Asociacion en 20 de Junio de 1886, Barcelona 1886. Per D. Lluís Tintoré: las següents vistas fotogríficas tretas pel meteix: Relleu de St. Martí de Sorbed; Sta. María de Taudell y St. Miquel de Taudell.